

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۸۹/۱۱/۱۰

زمان دریافت مقاله: ۱۳۸۹/۷/۶

باززنده‌سازی «منظر فرهنگی» تخت سلیمان با تأکید بر رویکردهای بازآفرینی و حفاظت از میراث

جهانی ICOMOS (منشور فلورانس، پی. اچ. چایلدهود، سیاست بنگاه پارکهای کانادایی، بنگاه پارک ملی ایالات متحده)

مُحمدرضا بمانیان - دانشیار دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

مُجتبی انصاری - دانشیار دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

نینا الماسی فر* - پژوهشگر دکتری معماری دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

Rehabilitation of TAKHTEH SOLEYMAN cultural (Historical) landscape

Rehabilitation of Cultural Landscape, coherent and orderly process towards restoring and preserving cultural and natural identity of historical collections through the continuation and recognition, rise the perception and knowledge of a land values. Analytical study, recorded data, valuation and ultimately conservation and management, form a process of the monument rehabilitation. Current approaches such as: service restoration and protection of heritage and national parks also have been leading such a process. Historical landscape from the past of each country, emblem and symbol of civilization and rich cultural identity of the ancestor that verily gives the sort of meaning to the life of its people and causes to provides pride and dignity. Because of it, every effort in order to represent and protect it, originally help to the survival of ancient culture and traditions of a land. The purpose of this study, the study of ancient history and identity rehabilitation of Takht-e-Soleyman Cultural Landscape - through implementing the principles and approaches of the preserving and recreating the Heritage services and Parks management program - consist of physical content, including: paths, gardens, landscapes and watermill, and the oral literature, such as: stories, legends, songs and indigenous beliefs with regard to potential and current limitations, it is. Toward achieving this aim, providing the tourist and researchers required facilities, interested and anticipated future needs of its clients in the neighborhood can be a step in the protection of cultural and natural effect that forms the past part of every Iranian life. Research in the field of literary theory and historical background of this research and analytical - descriptive and analytical field studies in the field with a data gathering tool through local observations and completed a questionnaire and field observations (interviews, supplying photos) Methods and data analysis to achieve information, qualitative analysis - is descriptive. Research results, access to legal process through the restoration and rehabilitation of cultural landscape with emphasis on historical a natural identity of sites which have been integrity merged.

Key words: Rehabilitation, Cultural Landscape, Takht-e-Soleyman, UNESCO, ICOMOS Charts.

چکیده

«باززنده‌سازی منظر فرهنگی»، روند منسجم و منظمی در راستای احیاء و حفاظت از «هویت فرهنگی و طبیعی» یک مجموعه تاریخی است که تداوم و بازشناسی آن، درک و شناخت ارزش‌های یک سرزمین را تعالی می‌بخشد. «مطالعه تحلیلی»، «ثبت اطلاعات به دست آمده»، «ارزش‌گذاری» و در نهایت «حفاظت و مدیریت»، مراحل باززنده‌سازی یک اثر تاریخی را شکل می‌دهند. رویکردهای حاضر، همچون: سرویس احیاء و حفاظت از میراث و سرویس پارک ملی نیز چنین روندی را پیش رو گرفته‌اند. مناظر تاریخی به جامانده از گذشته هر سرزمین، نماد و سمبلی از هویت فرهنگی و تمدن غنی اجداد آن است که هر آینه به زندگی امروز قوم و ملتش معنا می‌بخشد و موجبات تفاخر و عزت آن را فراهم می‌آورد. بدین سبب، هرکوششی در راستای بازنمایی و حفظ آن، در اصل کمکی به بقای فرهنگ و سنت‌های کهن یک سرزمین است. هدف از این تحقیق، باززنده‌سازی منظر فرهنگی تخت سلیمان با پیاده‌سازی اصول رویکردهای حفظ و بازآفرینی میراث و برنامه مدیریتی پارک‌ها می‌باشد. روش تحقیق در حوزه ادبیات نظری و پیشینه در این پژوهش، «تاریخی» و «توصیفی-تحلیلی» و در حوزه مطالعات میدانی، روش تحلیلی با ابزار گردآوری داده از طریق مشاهدات محلی و تکمیل پرسشنامه و روش مشاهدات میدانی (مصاحبه، رولوه، و تهیه عکس) و در ضمن روش تحلیل، تحلیل توصیفی می‌باشد. نتایج پژوهش حاضر، دست‌یابی به روندی قانون‌مند در احیاء و باززنده‌سازی مناظر فرهنگی با تأکید بر هویت تاریخی و طبیعی سایت می‌باشد که به گونه‌ای یکپارچه در هم ادغام شده‌اند.

واژگان کلیدی: باززنده‌سازی، منظر فرهنگی، تخت سلیمان.

مقدمه*

حدالامکان نوعی برابری در ارزشیابی مناظر فرهنگی برقرار گردد (ICOMOS، ۱۹۸۲). در ادامه بحث به تبیین خلاصه اصول یاد شده در این منشورها پرداخته می‌شود.

مواد و روشها

هدف از این تحقیق «بررسی و استخراج اصول و روند باززنده‌سازی مناظر فرهنگی بر پایه رویکردها و قوانین موجود در «سازمان میراث جهانی (یونسکو)» و نمونه‌های موردی احیاء شده در جهان» و در نهایت تعیین راهکارهایی بر پایه نتایج حاصل از مطالعات اولیه در جهت «باززنده‌سازی منظر فرهنگی «تخت سلیمان»، می‌باشد. روش تحقیق در این پژوهش در حوزه ادبیات نظری و پیشینه، «توصیفی-تحلیلی» میباشد، و در حوزه «مطالعات میدانی»، روش تحلیلی با ابزار گردآوری داده‌ها به رویه کتابخانه‌ای (کتاب‌ها و مقاله‌های موجود در UNESCO، ICOMOS و غیره)؛ در راستای بررسی ساختارهای معماری و منظر تاریخی موجود به کار رفته است. «روش تحلیل اطلاعات» به صورت «کیفی» و «توصیفی» است و در نهایت پردازش اطلاعات، نتیجه‌گیری و استفاده‌ی آن در طراحی، مراحل پایانی تحقیق را به خود اختصاص می‌دهند.

پیشینه تحقیق

«یونسکو»، آثار تاریخی را اینگونه تعریف می‌نماید: «میراث ما از گذشته، آنچه اکنون با آن زندگی می‌کنیم، و هر آنچه که برای نسل‌های آینده باقی می‌گذارد؛ میراث طبیعی و فرهنگی ما، هر دو منابع غیر قابل بازگشت زندگی هستند.» بر اساس این تعریف، «یونسکو» تصمیم دارد با تلاش برای شناسایی، محافظت و نگهداری از «میراث فرهنگی و طبیعی» در سراسر جهان، ارزش‌والای آن را برای نسل‌های بشر نمایان سازد. «کنوانسیون مربوط به حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی جهان» (کنوانسیون میراث جهانی^۱) که در سال ۱۹۷۲ تصویب

از «باززنده سازی و احیاء» در «طرح‌ریزی مرمت» به معنای «استفاده مناسب از بناها و سایت‌های تاریخی به عنوان بهترین گزینه برای حفاظت از آنها» یاد می‌گردد که به طور طبیعی همواره با تغییرات اصولی در اثر موجود همراه می‌باشد (مرادی و همکاران، ۱۳۸۷، ص ۸۶). باز زنده‌سازی، در برگیرنده کلیه فعالیت‌هایی است که در نهایت به «بقاء و معرفی هر چه بهتر تمدن و فرهنگ گذشته یک سرزمین»، منجر می‌گردد. این فعالیت‌ها شامل «بررسی و مطالعه روند تاریخی» و کلیه حوادث و ویژگی‌هایی است که یک سایت را در بستر سرزمین نسبت به فضاهای دیگر، متمایز می‌سازد. انتخاب بهترین نمونه‌ها و نکات عالی کلیدی در طی روند مطالعه، می‌تواند منجر به یک تصمیم‌گیری بهینه در راستای مدیریت طرح و بازنمایی و حفظ هویت فرهنگی سایت مورد نظر شود. به علاوه، از طریق نمایش فرهنگ‌های کهن به نسل‌های جدید، می‌توان آن‌ها را در بازشناسی نحوه زندگی اجداد و گذشته سرزمینشان یاری رساند. «حفظ آثار گذشته و باززنده‌سازی آن‌ها»، اکنون تبدیل به علمی همه‌گیر در اقصاء نقاط جهان گردیده است؛ به نحوی که هر کجا اثری از فرهنگ گذشته یافت می‌شود، بحث حفظ و بازنمایی آن نیز مطرح می‌گردد. این مسئله باعث گشته تا «کنوانسیون میراث جهانی یونسکو»^۱، بر آن باشد تا رویکرد و قطع‌نامه‌هایی را در جهت حفظ این قبیل آثار بنیان نهد؛ به نحوی که حفاظت و بازآفرینی آثار تاریخی در سرلوحه اصلی آن قرار گیرد. حفاظت مطرح شده در اثناء این اصول، بخشی از طرح مدیریتی مسئول و مجهز با هدف اولیه «نگهداری و افزایش ارزش مکان‌های فرهنگی» است. این رویکردها بسته به بخش‌های تقسیم‌بندی شده در سازمان، اصول و روش‌های مختلفی را در پیش گرفته‌اند، با این وجود «ایکوموس»^۲ (مؤسسه بین‌المللی بناها و سایت‌های تاریخی)؛ منشورهایی از قبیل «منشور ونیز»^۳ (۱۹۶۶)، «منشور فلورانس»^۴ (۱۹۸۲) و «منشور بُورا»^۵ (۱۹۸۱) ارائه نموده تا

مدیریت شهری

دو فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۲۶ پاییز و زمستان ۱۳۸۹
No.26 Autumn & Winter

■ ۸ ■

1. UNESCO

2. ICOMOS

3. Venice Charter

4. Florence charter

5. Burra Charter

6. World Heritage Convention

* این مقاله از پایان‌نامه نینا الماسی فر استخراج شده است که از راهنمایی آقایان محمدرضا بمانیان و مجتبی انصاری بهره برده است.

گشته است، به این دیدگاه شکل عملی بخشیده است. به منظور محافظت از ارزش‌های آثار تاریخی، این مرکز، گروه‌های قاره‌ای را در راستای پیوستن به مرکز و ثبت آثار موجود، تشویق می‌کند. سایت‌های ثبت شده طی این روند، در زمینه طرح مدیریتی و سیستم‌های گزارشی، همچنین از جنبه‌های پشتیبانی مشارکت‌های محلی و همکاری‌های بین‌المللی در راستای حفاظت مدیریت پایدار، حمایت می‌شوند. با توجه به «فهرست یونسکو»، گروه‌های قاره‌ای یاد شده به پنج منطقه تقسیم می‌گردند: ۱. آفریقا، ۲. منطقه عربی، ۳. آسیا و اقیانوسیه، ۴. اروپا و آمریکای شمالی و ۵. آمریکای لاتین و کاریبین» (مناطق وابسته به دریای کارایب)؛ به عنوان مثال در سال ۲۰۰۶، «فهرست میراث جهانی»، ۸۳۰ دارایی را در بر می‌گرفت که در این میان، ۶۴۴ نمونه فرهنگی، ۱۶۲ نمونه طبیعی و ۲۴ نمونه دارایی‌های ترکیبی از دو نوع قبلی بودند. تقسیم این سایت‌ها در هر منطقه در جدول شماره ۱ به صورت خلاصه ذکر شده است؛ همانگونه که در جدول می‌توان دید، بیش از نیمی از سایت‌ها در اروپا و آمریکای شمالی واقع گشته‌اند (Siririsak, 2008, p178 & Akagawa).

جدول ۱. تقسیم‌بندی گروه‌های قاره‌ای در لیست میراث جهانی و آثار ثبت شده در هر یک

منطقه	تعداد موارد ثبت شده	درصد
آفریقا	۷۷	۹.۳
منطقه عربی	۷۵	۶.۹
آسیا و اقیانوسیه	۱۶۷	۲۰.۱
اروپا و آمریکای شمالی	۴۱۷	۵۰.۲
آمریکای لاتین و کاریبین	۱۱۲	۱۳.۵
کل	۸۳۰	۱۰۰.۰

منبع: نگارندگان، گردآوری از فهرست میراث جهانی (۲۰۰۶)

با توجه به قرارگیری سایت «تخت سلیمان» در منطقه آسیا و اقیانوسیه، التفات به ویژگی‌های معیارهای منظرهای تاریخی در این محدوده بسیار حائز اهمیت

می‌باشد. توضیح مختصری از مناظر فرهنگی ثبت شده توسط یونسکو در آسیا و اقیانوسیه نشان می‌دهد که بقایای معماری و باستان‌شناسی در تعداد زیادی از آثار به جا مانده، دارای «اهمیت مذهبی و ارزش جمعی» غیر ملموس می‌باشند؛ «معابد»، «کلیساها»، «مساجد»، یا «فضاهای روباز در مراکز سکونت بشر» نمونه‌های واضح این ادعا هستند. «تیلر» و «آلتینبرگ»، بیان می‌دارند که تعداد زیادی از آثار ثبت شده در فهرست میراث آسیا و اقیانوسیه به شکل تحسین برانگیزی، حاصل «تعامل منظر پایدار و منظر فرهنگی انجمنی» هستند (2006 Taylor and Altenburg).

«ماکوتو موتوناگا»^۷ در مقاله هفتم از سری مقالات «میراث جهانی»، ذکر می‌کند که «کشتزارهای برنج مطبق و کوهستان‌های مقدس دو منبع بزرگ منظر فرهنگی در آسیا و اقیانوسیه را تشکیل می‌دهند». در چنین منظرهایی آب نقش بسیار مهمی را در تاریخ طولانی توسعه فضاهای عبادی و شهرها بازی می‌کند. در عصر حاضر، تلاش برای بازگردان آب به زندگی روزانه در شهرهای زیادی از جهان دیده می‌شود، همچون حرکت و جنبش بخشی به آب‌های خلیج «مارینا»^۸ در سنگاپور» (URA, 2006)، زیباسازی ابتکاری «آب‌نمای توکیو»، (Tokyo Metropolitan Government, 2006)، و «چنگیچیون»^۹، تعمیر و بازسازی رودی در «مرکز تجاری سنول». این مسئله ارتباط عمیق میان مردم آسیا و آب را نشان می‌دهد، و همچنین، یادآوری می‌کند که تا چه اندازه به راحتی یک منظر فرهنگی می‌تواند با پیشروی شهرها و نادیده گرفتن ارزش آن نابود گردد.

یکی از روش‌های مهم در تعریف «منظر فرهنگی انجمنی»، کارگاهی است که توسط «ایکوموس استرالیا» در ۱۹۹۵ سازمان یافت. در کارگاه آموزشی فوق‌الذکر، موضوع «ارزش سهم مذهبی، هنری یا فرهنگی عوامل طبیعی به نسبت بیشتر از شواهد فرهنگی مادی می‌باشد که ممکن است ناچیز یا حتی غایب باشند»، مورد بحث قرار گرفت. ایکوموس استرالیا توضیح داد که جنبه فرهنگی می‌تواند شنیدنی (صوتی)، جنبشی (حرکتی)، بویایی (به عنوان مثال عطر گیاهان خاص و یا

مدیریت شهری

دو فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۲۶ پاییز و زمستان ۱۳۸۹
No.26 Autumn & Winter

■ ۹ ■

7. Makoto Motonaga

8. Marina

9. Cheonggyecheon

استفاده بومیان از گیاهان معطر در شرایط ویژه و دیداری باشد. این مسئله می‌توانست در فرم‌ها و صورت‌های زیادی ظاهر شود، برای مثال آوازاها در «پاپوئا نیو گوینیا»^{۱۰} که مربوط به آواز پرندگان یا صدای آبشارها هستند؛ در این مقوله ادراک حسی، ارتباط میان میراث فرهنگی غیر ملموس و طبیعت بسیار دارای اهمیت می‌باشد. شناخت و تشخیص منظر فرهنگی بایستی بر اساس مطالعات علمی با آگاهی کامل از «تاریخ»، «طبیعت» و «یگانگی مکان مورد نظر» صورت گیرد؛ به عبارت دیگر حفاظت از آثار تاریخی نیازمند درک عمیقی از چگونگی باارزش بودن مکان است و این‌که میراث فرهنگی تنها جنبه مادی آثار را دربر نمی‌گیرد؛ بلکه ادبیات شفاهی، شامل: سرودها، داستان‌ها، رقص‌ها و غیره، نیز جزئی از آن به شمار می‌آیند.

محدوده مطالعاتی

منطقه مورد مطالعه در «دهستان چمن» از بخش «تخت سلیمان» شهرستان «تکاب» واقع شده است. شهر تکاب در منتهی‌الیه جنوب شرقی استان «آذربایجان غربی» قرار دارد. تکاب از شمال غربی به هشترود، از شمال شرقی به «زنجان» و از طرف غرب به «شاهین دژ» و از جنوب و جنوب غربی به «سندج و سقز» و از طرف جنوب شرقی به «شهر بیجار» محدود است. تخت سلیمان که در فاصله ۴۵ کیلومتری شمال شرق بخش تکاب از توابع استان آذربایجان غربی بر روی صفه‌ای طبیعی که از رسوبات آب دریاچه تشکیل شده و از سطح زمین‌های زراعتی ۲۰ متر ارتفاع دارد، ساخته شده است. مختصات جغرافیایی شهر تکاب، $36^{\circ} 24'$ عرض شمالی و $47^{\circ} 6'$ طول شرقی می‌باشد، منطقه مورد مطالعه نیز بین $(36^{\circ} 35')$ تا $(37^{\circ} 36')$ عرض شمالی از «نصف‌النهار گرینویچ» و $(47^{\circ} 10')$ تا $(47^{\circ} 15')$ طول شرقی واقع گردیده است. مختصات مجموعه آثار باستانی تخت سلیمان $(36^{\circ} 36')$ عرض شمالی و $(47^{\circ} 14')$ طول شرقی قرار دارد (اطلاعات سازمان میراث فرهنگی، ۱۳۸۹).

۱- مفهوم منظر و منظر فرهنگی

واژه «منظر»، نخستین بار در سال ۱۵۹۸ ثبت گردیده که از نقاشان «دوره داچ» (هلندی)^{۱۱} در طول قرن شانزدهم برگرفته شده است. واژه اصلی داچ «منظر» در شکلی ساده به معنای «منطقه و قطعه‌ای از زمین» می‌باشد که به مرور زمان مفهوم هنری نیز پیدا نموده و بعد از رسوخ در زبان انگلیسی، مصداق کامل تری تحت عنوان «منظره و تصویری که صحنه‌ای از زمین را نمایش می‌دهد» به خود گرفته است (of the English Language, 2005, The American Heritage Dictionary).

مفهوم منظر در اروپا با خلق «باغ‌های انگلیسی» به شکلی عمیق‌تر، شهرت عام یافت. این تعریف، به ترکیب و فرم منظر بی‌قاعده‌ای اشاره می‌کند که در بریتانیا از میانه‌های قرن هجدهم تا اوایل قرن نوزدهم رایج بوده است. در اوایل قرن بیستم، دو دیدگاه بر پایه مطالعات جغرافیای در بریتانیا و آمریکا حاصل گشت. «ویلیام اچ. تیشلر»^{۱۲} در این باره توضیح می‌دهد که:

«نخست رویکرد بریتانیایی که به فعالیت و مطالعه «اچ. سی. داری»^{۱۳} مربوط می‌شود و استفاده از اسناد و مدارک جغرافیایی گذشته در زمینه تغییرات منظر در طول زمان را در بر می‌گیرد. رویکرد دوم، به رهبری [کارل اورتین] «سائور»^{۱۴} در دانشگاه کالیفرنیا، برکلی که بر روند مداوم در جهت رسیدن به مطالعه تغییرات منظر با نگاهی خاص به صورت‌های فرهنگی مطلب، تأکید دارد».

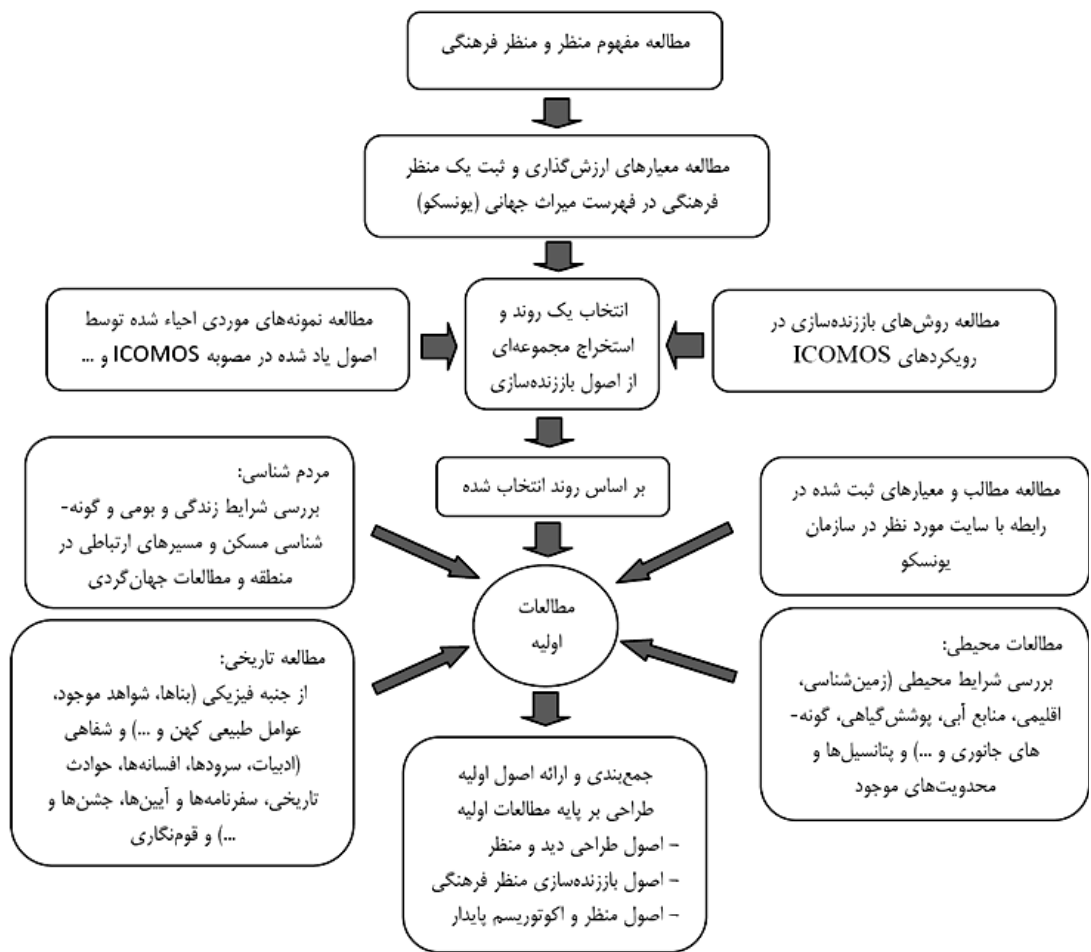
با توجه به نتایج به دست آمده از تحلیل‌های «سائور»، می‌توان گفت:

«منظر فرهنگی در اصل، نتیجه و اسلوبی بر گرفته از منظر طبیعی توسط اجتماع فرهنگی می‌باشد؛ به تعبیری دیگر، فرهنگ به عنوان نماینده، محیط طبیعی در نقش واسطه و منظر فرهنگی نتیجه تعامل این دو است. تحت تأثیر فرهنگ اعمال شده که در گذر زمان تغییر نموده، منظر دستخوش توسعه است، مراحل را پشت سر می‌گذارد و احتمالاً به سرانجام چرخه توسعه می‌رسد.» (Sauer, 1963, p343)

در این میان، تفاوت روشن میان منظر فرهنگی و طبیعی،

10. Papua New Guinea
11. Dutch
12. William H. Tishler

13. H.C. Darby
14. Carl Ortwin, Sauer

نمودار ۱. روند پژوهش؛ مأخذ: الماسی‌فر، ۱۳۸۹.

همانند «زندگی قومی»، تنها شامل مردم نمی‌شود، بلکه نتیجه تعامل آن‌ها با محیط زیستشان را فراتر از دوره‌های زمانی را در بر می‌گیرد (Fowler, 2001, 46-69). تفسیر او بسیار نزدیک به تعریف از «منظر در گئوانسیون سال ۲۰۰۰ منظر اروپا» با عنوان «منظر به مفهوم منطقه‌ای است، نتیجه دریافت بشر، که خصوصیت آن نتیجه عمل و عکس‌العمل فاکتورهای انسانی و طبیعی می‌باشد» است. پس می‌توان چنین نتیجه گرفت که منظر فرهنگی، مشتمل بر یک ناحیه جغرافیایی با ریشه فرهنگی و طبیعی است که رویدادها، فعالیتها، اشخاص و حتی دیگر ارزش‌های فرهنگی و زیبایی‌شناسی را نیز در بر

همان گونه که «سائور» تعریف می‌کند، در محافظت از منظر فرهنگی می‌باشد که به طور معمول صورت می‌گیرد. در نخستین «آئین‌نامه میراث جهانی»، مناظر فرهنگی به عنوان سمبل و نماد «آثار مشترک طبیعت و بشر»، معرفی می‌گردند. «پیتیر فولر»^{۱۵}، مشاور میراث جهانی، در خصوص این تعریف، اظهار می‌دارد که منظر فرهنگی، نتیجه تعامل انسان با محیط زیست پیرامونش می‌باشد. وی کلمه «قوم یا ملت»^{۱۶} را برای توضیح و تفسیر این مفهوم انتخاب می‌کند، با ذکر این مطلب که فرهنگ، به معنای أسلوب زندگی اجتماعی از مردم و در برگیرنده آثار بازمانده از آنان است؛ اما جوهر و ریشه «کلمه قوم»،

15. Peter Fowler

16. Folk

می‌گیرد؛ به عبارت دیگر یک منظر فرهنگی علاوه بر پوشش گیاهی و ساختار زمین‌شناسی خاص بایستی عناصر ساخت دست بشر را نیز دارا باشد تا بدین عنوان شهرت یابد.

۲- انواع مناظر فرهنگی

آنالیز سایت‌های تاریخی نشان می‌دهد که برخی از آن‌ها دارای بقایای باستان‌شناسی و معماری هستند، و اصول مذهبی و باورهای قومی مردمان محلی را بیان می‌کنند. برخی بسیار متمایز و برجسته بوده و پیوستگی فرهنگی با گروه‌های بومی دارند. نمونه‌های دیگر شواهدی بر مناظر انسان‌ساز هستند؛ برخی نیز کاربری زمین به شکلی تاریخی متداوم (پیوسته) را برای هزاران سال حفظ نموده‌اند. بر این منوال پنج مشخصه اصلی از ساختار مناظر فرهنگی ثبت شده قابل استخراج می‌باشد: ۱. اصول مذهبی و باورهای بومی؛ ۲. بقایای معماری و باستان‌شناسی؛ ۳. کاربری تاریخی مداوم زمین؛ ۴. منظر برجسته و طبیعت ممتاز»

بر پایه تعاریف به دست آمده، می‌توان «منظر فرهنگی» را در چهار دسته کلی تقسیم‌بندی نمود:

- «نخست»، مناظر سایت‌های تاریخی که معرف هویت منظر هستند و چه به صورت منفرد یا جمعی در کنار یکدیگر در طول تاریخ تکامل یافته‌اند. این منظر به دلیل وابستگی خود به یک رویداد، فعالیت یا شخص تاریخی قابل توجه است؛ همچون میادین جنگ، قصرها و قلعه‌ها.

- «دوم»، مناظر طراحی شده تاریخی که توسط یک معمار منظر و یا باغبان ماهر، مطابق با اصول طراحی، بر پایه تجربه و روش سنتی ساختار یافته است. این نوع منظر ممکن است، نمادی از فرد یا افراد، سبک یا گرایشی در معماری منظر باشد. در مناظر طراحی شده، ارزش‌های زیبایی‌شناختی نقش عمده‌ای را ایفا می‌کنند.

- «سوم»، مناظر بومی تاریخی، مناظری که طی استفاده مردم تکامل یافته‌اند و فعالیت‌ها و مشاغل آن‌ها، منظر را شکل داده است. بر پایه گرایش‌های فرهنگی یک جامعه یا فرد، ویژگی‌های فیزیکی، زیستی، فرهنگی و زندگی

روزمره آن‌ها را منعکس می‌کند. کاربری نقش مهمی را در این نوع منظر بازی می‌کند، به عنوان مثال ملکی شخصی مانند یک مزرعه، یا املاک کلی همانند مزارع تاریخی در امتداد رودخانه؛ مانند دهکده‌ها و مناظر کشاورزی.

- و در انتها، مناظر مربوط به قومی خاص، منظری شامل انواع آثار طبیعی و فرهنگی که مردم ساکن سرزمین آن را به عنوان میراث ملی تعریف می‌کنند؛ همانند مکان‌های مقدس مذهبی، ساختارهای زمین‌شناسی عظیم که در برگرفته اجتماعات جانوری و گیاهی هستند.

این تقسیم‌بندی در سازمان میراث جهانی به دو شکل با محتوای متفاوتی ارائه شده است:

۱. نمونه نخست: در کتابچه میراث جهانی (۲۰۰۳) بر پایه نوع کاربری محیط، پنج نوع منظر پیشنهاد شد: «منظر فرهنگی؛ رقابت در حفاظت: ۱. منظر شهری، ۲. منظر صنعتی، ۳. مجموعه‌ای از مناظر ساحلی، دریایی و شهری، ۴. منظر نظامی (جنگلی)، و ۵. مناظری دارای ایدئولوژی و حکمت خاص (دارای عقاید بومی)» (Fowler, 1992-2002,27).

۲. نمونه دوم که تا حدودی کلی‌تر و شبیه به تقسیم‌بندی اول می‌باشد؛ کمیته میراث جهانی، منظر فرهنگی را در سه بخش به صورت زیر طبقه‌بندی نموده است: «۱. منظر مشخص و معینی که به صورت آگاهانه توسط بشر طراحی و خلق گشته است، همانند باغ‌هایی که ارزش زیبایی‌شناختی دارند و یا مکان‌هایی با تمدن تاریخی، ۲. اساساً منطقه‌ای که منظر باقیمانده (سنگواره یا فسیل) یا منظر متداوم یا پایدار است (که تاکنون بهره‌برداری از آن توسط بشر ادامه دارد)، مانند سایت‌هایی با بقایای باستان‌شناسی یا کشاورزی تاریخی، و ۳. منظر فرهنگی انجمنی که اساساً بر میراث غیر ملموس بشر به ویژه گروه‌های بومی، تمرکز می‌کند.»

(UNESCO World Heritage Centre, 2007)

با توجه به شرایط موجود در سایت‌های تاریخی ثبت شده و تنوع طبقه‌بندی حاضر، سازمان میراث جهانی در راستای تعیین ده معیار، مشتمل بر «شش معیار فرهنگی» و «چهار معیار طبیعی»، تلاش نمود تا بدین وسیله تراز مشخصی برای ارزیابی و ثبت مناظر فرهنگی در تمام نقاط جهان وجود داشته باشد. شاخصه‌های هر

جدول ۲. مناظر فرهنگی ثبت شده و معیارهای انتخاب

معیار گنوانسیون (C، معیار فرهنگی & N، معیار طبیعی)	کلمات کلیدی هر یک از معیارها	تعداد مناظر فرهنگی (A)	درصدی از تعداد کل مناظر فرهنگی در هر معیار
C(i)	شاهکار نتیجه استعداد خلاق بشر؛	۴	۸
C(ii)	توسعه در معماری یا تکنولوژی، هنرهای تاریخی و یادبودی، طراحی شهر، طراحی منظر؛	۲۰	۳۸
C(iii)	گواهی بر سنت‌های فرهنگی و تمدن؛	۲۹	۵۵
C(iv)	اقسام ساختمان، آثار جمعی و مناظر معماری و تکنولوژی؛	۳۸	۷۲
C(v)	سکونت سنتی بشر، کاربری زمین، پاک‌بری دریا؛	۲۴	۴۵
C(vi)	به صورت مستقیم یا ملموس پیوسته با حوادث یا سنت‌ها زندگی، با ایده‌ها، یا باورها؛	۱۲	۲۳
N(i)	عالی‌ترین پدیده‌های طبیعی، زیبایی‌های طبیعی استثنایی؛	۲	۴
N(ii)	مراحل عظیم تاریخ زمین، تاریخچه زندگی؛	۲	۴
N(iii)	پروژه‌های متداوم زیست محیطی و بوم‌شناختی در سیر تکامل و توسعه؛	۴	۸
N(iv)	سکونتگاه‌های طبیعی برای حفاظت طبیعی از تنوع زیست محیطی؛	۱	۲

توضیحات: تعداد کل مناظر فرهنگی در لیست (از سال ۲۰۰۵)؛ ۵۳ عدد بود. هر سایت می‌توانست چندین معیار در کنار یکدیگر داشته باشد. با توجه به ایکوموس، شرح مناظر فرهنگی میراث جهانی با فهرستی از مدارک موجود؛ منبع: برگرفته از «سیریسریساک و آکاگوا»^{۱۷}، منظر فرهنگی در فهرست میراث جهانی، ۱۶.

یک از این معیارها در جدول ۲ ذکر شده است: بین طریق می‌توان سایت‌های تاریخی موجود را بر پایه ده معیار بالا ارزش‌گذاری و در طی برنامه‌های مدیریتی آتی بر اساس آن‌ها عمل نمود و در حفظ این ارزش‌ها کوشید. ۳- رویکردهای حفاظتی و احیاء نخستین مطالعات تخصصی در محافظت از منظر فرهنگی، توسط مؤسسه «ایکوموس»، «ایفلا»^{۱۸} کمیته علمی بین‌المللی برای منظر فرهنگی با همکاری دو جانبه، «انجمن بین‌المللی آثار تاریخی و سایت‌ها» (ایکوموس) و «فدراسیون بین‌المللی معماران منظر» (ایفلا) در سال ۱۹۷۰ صورت پذیرفت. دومین

مورد «عهدنامه باغ‌های تاریخی توسط ایکوموس» در سال ۱۹۸۲ و نمونه اخیر مربوط به «موافقت نامه مفهوم منظر فرهنگی در گنوانسیون میراث جهانی» در سال ۱۹۹۲ بوده که تعریف جامعی را در قبال انواع منظر فرهنگی در جهان ارائه می‌دهد. منشورهای بین‌المللی ثبت شده در ایکوموس مسئول رسیدگی به موضوع «احیاء مناظر تاریخی» می‌باشند، که در کل می‌توان در قالب سه منشور «ونیز»^{۱۹} (۱۹۶۶)، «منشور فلورانس»^{۲۰} (۱۹۸۲) و «منشور بورا»^{۲۱} (۱۹۸۱) از آن‌ها یاد نمود. احیاء باغ‌ها و مناظر تاریخی به عنوان آثار تاریخی بایستی با توجه به اصولی که در منشور ونیز طرح شده

17. Siririsak & Akagawa
18. ICOMOS; IFLA
19. Venice charter

20. Florence charter
21. Burra charter

انجام گیرد (پارسیان و اعرابی، ۱۳۷۷). با این وجود، توجه به این مطلب که یک باغ یا منظر تاریخی اثری زنده به شمار می‌رود، لازمه حفاظت از آن، بهره‌گیری از اصول و معیارهای منشور فلورانس می‌باشد. «منشور فلورانس» به عنوان ضمیمه‌ای برای «منشور ونیز»، اصول ویژه مرتبط با حفاظت از باغ‌های تاریخی را تحت پوشش قرار

می‌دهد (ICOMOS, 1982). در همین رابطه، خلاصه‌ای از دستورالعمل‌ها و استانداردهای اولیه مرتبط با برنامه‌ریزی و طراحی مناظر تاریخی به منظور اعمال در طراحی منظر آتی تخت سلیمان قابل ارائه می‌باشند که در جدول به آن‌ها اشاره شده است.

جدول ۳. خلاصه‌ای از دستورالعمل‌های منشور فلورانس؛

Source: ICOMOD, 1982, "Historic Gardens. The Florence Charter"

دستورالعمل‌ها	رویکرد
ماده ۸: یک "منظر تاریخی"، منظر ویژه‌ای است که به عنوان مثال با یک رویداد به یادماندنی، یک واقعه تاریخی خاص، یک افسانه معروف با یک جنگ حماسی یا موضوع تصویری مشهور، پیوسته باشد. ماده ۹: اگر یک "منظر تاریخی" باید حفاظت شود، نیاز به نگهداری، محافظت و احیاء دارد هنگامی که بازسازی مطابق با واقعیت پیشنهاد شده باشد، "اصلیت منظر تاریخی" نه تنها به طرح و تناسبات بخش‌های آن بلکه به عناصر تزئینی یا انتخاب مصالح طرح که برای هر بخش آن پذیرفته شده، بستگی دارد. ماده ۱۰: فعالیت "نگهداری"، "حفاظتی"، "احیاء یا بازسازی" یک منظر تاریخی یا هر بخشی از آن، بایستی کلیه امور به صورت همزمان صورت گیرد. ماده ۱۱: از آنجایی که عناصر اصلی مناظر فرهنگی را گیاهان تشکیل می‌دهند، حفاظت از آن در شرایطی بدون تغییر، هم از طریق جایگزینی انفرادی و هم از طریق برنامه بلندمدت نوسازی امکان پذیر خواهد بود. ماده ۱۵: هیچ‌گونه فعالیت احیاء و بازسازی در مورد "باغ‌های تاریخی" نباید بدون بررسی و مطالعه کامل صورت گیرد. ماده ۱۷: هر جایی که یک باغ به طور کامل از بین رفته است یا اطلاعاتی بیش از شواهد حدسی از منظر آن موجود نیست، جای هیچ‌گونه جستجویی برای بازسازی به شکل طبیعی یک باغ تاریخی نمی‌تواند باشد. بازسازی که از شکل سنتی الهام می‌گیرد و در شرایطی چون سایت باغ قدیمی و یا سایتی که دیگر وجود ندارد طراحی شده است، به نوعی خلق اثر یا خاطره متعلق است و دیگر نمی‌تواند به عنوان باغ تاریخی طبقه‌بندی شود. ماده ۲۰: از آنجایی که باغ‌ها مکان مناسبی برای استقرار بازی‌های بی‌سرو صدا به عنوان فعالیت روزانه می‌باشند، زمین‌های جداگانه در مجاورت باغ تاریخی باید طراحی شود تا بازی و ورزش‌های زنده و فعال در آن انجام شود، تا خواسته عموم افراد، بدون تعصبی خاص، به حفاظت باغ یا منظر ارضا شود. ماده ۲۴: یک باغ تاریخی، بخشی از میراث می‌باشد که بقاء آن (به دلیل طبیعت آن) نیاز به توجه مداوم در زمینه افراد شایسته دارد. پیش‌بینی‌های آموزشی مناسب برای تربیت افرادی که ممکن است از تاریخ‌نویسان، معماران، معماران منظر و باغبانها باشند لازم است، مراقبت از سوی گیاه‌شناسان به منظور اطمینان از تولید منظم گونه‌های گیاهی در هر موقعیتی لازم باشد.	منشور فلورانس

مدیریت شهری

دو فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۲۶ پاییز و زمستان ۱۳۸۹
No.26 Autumn & Winter

■ ۱۴ ■

رویکرد	دستورالعمل‌ها
	- حفاظت "مناظر تاریخی" با مسؤولیت بلند و کوتاه مدت مدیریتی هدف اصلی آن نگهداری سایت‌ها از تخریب و تغییرات غیر ضروری می‌باشد. بازسازی کل سایت یا بخشی از آن هدف اصلی نیست و همین‌طور حفاری به منظور باستان‌شناسی، اگرچه هر دو ممکن است در الگوهای فعالیتی که احتمال می‌رود لازم شوند گنجانده شوند. - دسترسی عمومی نباید باعث تنزل کیفیت سایت شود. - گیاهان و پوشش گیاهی از اجزاء ضروری مناظر هستند. طبیعت گیاهان رشد، تغییر مداوم و گاهی سریع را سبب می‌شود که به مفهوم نگهداری منظر در حالت تعادلی یا توافقی است. به این ترتیب انتظار می‌رود که کار بیشتری لازم باشد. در مورد درختان و درختچه‌ها، نظر در موردی که حالت قابل قبول چیست ممکن است در هر زمانی نسبت به زمان دیگر تجدید و اصلاح شود تا رشد مداوم آنها را فراهم سازد. تمرین و آموزش هرس، آرایش و کاشت مجدد در زمان‌های ارائه شده، گزینه‌ی مناسبی است. - در اصل کلیه شکل‌های توسعه یک "سایت تاریخی" به اعتبار "تاریخ نویسان" است. در حفاظت، فرض بر این است که آخرین شکل قابل توجه در توسعه یک منظر تاریخی باید مورد احترام قرار گیرد و حفظ شود. مگر آنکه صورتی کم‌ارزش برای تغییر آن باشد. چنین حالتی باید به طور کامل و صحیح توجیه و تنظیم شود تا مورد قبول واقع شود. گزینه‌ها باید در حداقل ممکن باشند. - در مورد سلیقه‌های فردی در زمینه زیبایی که باعث کاهش ارزش اثر تاریخی می‌شود و با هم دیگر سازگار نیستند، مراقبت ویژه‌ای باید صورت گیرد. - در حفاظت مناظر تاریخی، نگهداری و تعمیر منظم و آگاهانه نقش بسیار مهمی دارند. - در ارتباط با گیاهان و طرح کاشت، جایگزینی باید مشابه منظر اصلی باشد. این امر در طرح‌های کاشت تزئینی ممکن پذیر نیست. در آن‌ها جای‌گزینی باید با هویت تاریخی سایت سازگار باشد. - طراحی مجدد بخشی یا بخش‌هایی از سایت با هدف تناسب آن‌ها با فعالیت‌های جدید و موقیعت باید به صورتی انجام گیرد که به طور کامل به هویت تاریخی سایت توجه شده باشد، به ویژه هویت زمین‌های مجاور بخش‌هایی که طراحی مجدد می‌شوند. - الحاقات جدید به سایت برای فعالیت‌های جدید و گردش باید به گونه‌ای ساخته شوند که به طور کامل به هویت تاریخی سایت به ویژه زمین‌های مجاور توجه شود. - اشکال جدید مانند الحاقات اخیر که به طور جدی به هویت تاریخی سایت آسیب می‌رسانند باید به نحوی برطرف و یا منتقل شوند. - دسترسی عمومی برای افزایش قدرت مالی سایت که بخشی از سیاست مدیریتی است، لازم می‌باشد. دسترسی عمومی نباید حفاظت سایت را به مخاطره اندازد.

پی.اچ. چاپلدهود

مدیریت شهری

دوفصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۲۶ پاییز و زمستان ۱۳۸۹
No.26 Autumn & Winter

■ ۱۵ ■

جدول ۵. خلاصه اصول حفاظت مناظر تاریخی توسط سیاست بنگاه پارکهای کانادایی^{۲۳}

Source: Environment Canada, 1990.

دستورالعمل‌ها	رویکرد
- بخش ۳-۴-۱-۲- در انجام فعالیت‌های حفاظتی این بنگاه به طور خاص از اصول احترام به شکل موجود و مصالحی هویت تاریخی یک مکان فرهنگی را تشکیل می‌دهند، آگاه است. فعالیت‌های حفاظتی بدین ترتیب حداقل ممکن تداخل برای دستیابی به اهداف را در برخواهد گرفت. - بخش ۳-۴-۴-۴- در مورد سایت‌ها و بناها، اصلاح ممکن است فعالیت‌های احیاء تاریخی را در برگیرد و احیاء به منظور ایمن‌سازی، نگهداری صحیح و قابلیت دسترسی باشد. - احیاء تاریخی به معنای، بهبود دقیق شکل قدیمی تر، ساختمان و اجزاء سایت یا ساختمان براساس شواهد ثبت شده و تحقیقات و تجزیه و تحلیل‌ها از طریق انتقال ملحقات اخیر و جایگزینی عناصر از بین رفته یا تخریب شده دوره قبل ترمی باشد. - بخش ۳-۵-۲-۸- موقعیت‌های خاص، بازسازی تاریخی با برگشت کل بناها یا مجموعه‌ها ممکن است به عنوان بهترین وسیله ممکن برای درک عمومی از عاملی با ارزش در گذشته پنداشته شود. بازسازی تاریخی قادر به اجرا نخواهد بود، مگر آنکه: - بازسازی مکان از بین رفته نیاز به مشارکت دانش‌های فنی، علمی و تاریخی باشد؛ و - هزینه بازسازی شامل نگهداری و عملیات مربوط به آن ممکن است در ارتباط با اهمیت تاریخی و امکانات قابل تفسیرکار بازسازی باشد. - اگر این نکات برآورده شوند، بازسازی تنها زمانی قابل انجام خواهد بود که: - آثار مهمی برای حفاظت نباشند که بازسازی آن‌ها را تهدید کند؛ و - اطلاعات پژوهشی کافی برای حمایت از بازسازی صحیح وجود دارد. - بخش ۳-۵-۱-۳- با توجه به برنامه و رویدادهای خاص، بنگاه پارک‌های کانادایی امیدوار است که فعالیت‌هایی که با اصول مدیریتی مکان‌های تاریخی سازگار هستند، برای پارک ملی ویژه، سایت تاریخی ملی یا کانال تاریخی مناسب باشند و آیین بنگاه آن‌ها را قبول می‌کند. - بخش ۳-۵-۳-۳- رویدادهای خاص در جایی که به طور مستقیم با تقدیر و تحسین عموم از موضوعات تاریخی ارتباط دارند، باعث دلگرمی خواهند شد. - بخش ۳-۵-۳-۴- رویدادها و کاربردهای خاص به مکان تاریخی و هویت آن احترام خواهند گذاشت و به ایمنی، مشاهدات و لذات بازدیدکنندگان لطمه نمی‌زنند.	سیاست بنگاه پارکهای کانادایی

مدیریت شهری

دو فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۲۶ پاییز و زمستان ۱۳۸۹
No.26 Autumn & Winter

۱۶

در ایالات متحده، «مَنْظر فرهنگی»، نخست توسط «کمیته داخلی سرویس محافظت و باززنده‌سازی میراث فرهنگی» (HCRS)^{۲۴} تعریف گشت، که نهایتاً به «سرویس پارک‌های طبیعی» (NPS)^{۲۵} واگذار شد. تعریف مورد نظر در سال ۱۹۹۷ بر این منوال بوده است: «مَنْظر فرهنگی: فضا یا محوطه‌ای باز، فرم یا بستری طبیعی که

اصولاً به واسطه ارتباط محیطی یا پیوستگی تاریخی با منابع فرهنگی ملموس یا غیر ملموس که به صورت بنیادی منابع طبیعی را تعریف و تبیین می‌نمایند، دارای اهمیت است» (Tishler, 1982, p98). متعاقباً، رهنمودها و اصول بنیادین «رویکرد HCRS» به مرور توسط NPS در راستای مدیریت کامل و جامع میراث

23. Canadian parks service

24. Heritage Conservation and Recreation Service

25. The National Park Service

بسط یافته که شامل ۴ مرحله اصلی می شود:

فرهنگی و طبیعی و زندگی وحشی یا حیوانات بومی متعلق به آن، در ارتباط کامل با حوادث، عملکرد، یا افراد تاریخی، یا نمایش دیگر ارزش های زیبایی و فرهنگی، تعریف می گردد»

۱- «مطالعات فیزیکی یا عملی و تاریخی؛

۲- شناسایی (تعیین هویت) و ثبت؛

۳- ارزش گذاری اهمیت و تمامیت تاریخی؛ و

(US National Park Service, 2007)

۴- تعیین چگونگی تفسیر، محافظت و مدیریت گزینه ها

در جدول می توان خلاصه ای از تمهیدات مدیریتی این دستورالعمل ها را مورد مطالعه قرار داد.

و اختیارات موجود. در این رهنمودها، منظر فرهنگی به عنوان منطقه جغرافیایی، در برگیرنده هر دو، منابع

جدول ۶. خلاصه اصول حفاظت مناظر تاریخی توسط دستورالعمل های احیاء مناظر تاریخی بنگاه پارک ملی ایالات متحده
source: United States Department of Interior, 1992

دستورالعمل ها	رویکرد
۱- نگهداری گیاهان در طول احیاء به کمک برنامه دوره ای هرس، درو، کوددهی، برداشت علف هرز و کنترل آفت.	دستورالعمل های احیاء مناظر تاریخی بنگاه پارک ملی ایالات متحده
۲- برداشت پوشش گیاهی جدید و سایر گونه هایی که بیش از حد رشد کرده اند و به طور مشخصی از هدف طراحی یا منظر در دوره احیاء متفاوت است.	
۳- برداشت درختان و درختچه ها، پیچک ها و گیاهان علفی که در دوره احیاء نبودند، به کمک ماشین علفزنی، هرس، استفاده دقیق آفت کش ها و سایر روش ها.	
۴- احیاء یک گونه گیاهی که از بین رفته است با روش هماهنگی هدف طرح اصلی و منظر در طول دوره تاریخی.	
۵- جایگزینی گیاه از بین رفته بر اساس اسناد تاریخی (بیش از تحقیقات نظری که یک منظر تاریخی نادرست را ایجاد می کند).	
۶- برداشت گیاهان و حیواناتی که به منظر تاریخی به هنگام احیاء حمله کرده اند، که تهدیدی برای هویت و سلامت منظر تاریخی و گونه های گیاهی آن می باشند. به طور مثال، برداشت درختانی که وضوح منظر تاریخی را تحت تأثیر قرار می دهند.	
۷- نگهداری مسیرهای گردش و نظم تاریخی آنها، مصالح و اشکال مرتبگی که در طول دوره ی احیاء وجود داشته اند. این کار امکان دارد باعث انتقال سطح یک راه جدید و جایگزینی آن با یک سطح تاریخی، عریض کردن یا کم عرض کردن جاده ای موجود یا گذاری باشد که منظر آن را در طول دوره احیاء ایجاد کند.	
۸- ایجاد مجدد دیدهایی که در طول دوره احیاء وجود داشتند به کمک هرس گیاهی یا انتقال بناهایی که در دوره اخیر ساخته شده اند و دید را محدود کرده اند.	
۹- تخریب بناهای سایت یا الحاقات اخیری که بعد از دوره احیاء ساخته شده اند.	
۱۰- جایگزینی شکل گردش کامل، نظم، شیب، سنگفرش، مصالح سطحی و سایر شکل های وابسته بر اساس شواهد تاریخی، تصویری یا اسنادی.	

۴- نمونه‌های موردی احیاء و باززنده سازی
 در نمونه‌هایی که مورد بررسی قرار گرفته، ابتدا روند تاریخی هر یک با شرح جزئیات، رویدادها و خصوصیات فرهنگی بسط یافته و با استدلال بر تاریخ گذشته هویت آن‌ها باززنده شده است. می‌توان به منظور هدایت چنین روندی، چهار شاخصه اصلی «تجهیزات و رفع بحران‌های کالبدی و کاربردی»، «حفظ یا احیاء هویت کالبدی، فرهنگی- اجتماعی»، «توسعه اقتصادی اجتماعی» و «ابزارها و روش‌های نوین» را مدنظر قرارداد تا در راستای این اهداف اقدامات لازم صورت گیرد.

جدول ۷. باززنده سازی منظر تاریخی آرکئولینک؛ مأخذ: الماسی‌فر، ۱۳۸۹ و whc.unesco.org.

باززنده سازی	روش‌ها
تجهیزات و رفع بحران‌های کالبدی و کاربردی	توسعه مجدد محوطه‌های تاریخی و مهیا شدن محوطه‌های کاربردی توسط ابزار و وسایل ساده جهت باززنده سازی تاریخ کهن آن (خانه‌ها، فضاهای بازی)؛ ایجاد فضاها و مکان‌های کهن با کاربری جدید مانند موزه و فضای تفریحی؛ ایجاد دید و منظر زیبا، از طریق طراحی مسیرهای حرکتی و نحوه پوشش گیاهی؛
حفظ یا احیاء هویت کالبدی، فرهنگی اجتماعی	حفظ میراث تاریخی و فرهنگی و طبیعی با بهره‌گیری از روش‌های چون نمایش زندگی آن‌ها به شکلی زنده و دخیل نمودن خود بازدیدکنندگان در این روند؛ توسعه فضاهای سکونت و نحوه زندگی آنان؛ نمایش دوره‌های تاریخی و آداب و رسوم و سنن مردمان گذشته (از طریق موزه‌ها، رژه رومی، نمایش فیلم و غیره)؛ زنده کردن ادبیات بازی‌های کهن؛
توسعه اقتصادی اجتماعی	افزایش توسعه اقتصادی از طریق ارائه امکانات با کیفیت بهتر برای جذب بیننده بیشتر؛ تشویق بازدیدکنندگان در شرکت در برنامه‌های پارک؛
ابزارها و روش‌های نوین	بهره‌گیری از طراحی مناسب مسیرهای حرکتی و پوشش زیبای کف؛ استفاده از سیستم نورپردازی؛ استفاده از تکنیک‌های پیشرفته نمایش فیلم؛

مدیریت شهری

دو فصلنامه مدیریت شهری
 Urban Management
 شماره ۲۶ پاییز و زمستان ۱۳۸۹
 No.26 Autumn & Winter

جدول ۸. باززنده سازی کاسل گراند؛ مأخذ: همان.

باززنده سازی	روش‌ها
تجهیزات و رفع بحران‌های کالبدی و کاربردی	دادن مقیاس شهری به موضوع مرمت و پیوستگی آن با شهر از راه کالبد؛ ادغام کاربری‌های شهری در کالبد موجود و مرمت شده بنا؛ دادن کاربری جدید به فضاهای موجود برای بهبود وضعیت و حفظ آن‌ها؛
حفظ یا احیاء هویت کالبدی، فرهنگی اجتماعی	اعطای نقش محوری به قلعه در طبیعت و القاء موقعیت قلعه؛ اهمیت موضوع منظر درونی و بیرونی قلعه و رعایت یکدستی در فضاهای جدید و قدیم؛ دقت در انتخاب مصالح و تناسبات؛ دگرگون کردن مفاهیم طبیعی یا ساختگی بودن هر چیز با استفاده از طبیعت به حالت عناصر نمایشگاهی؛ حفظ ساختار فرهنگی و تاریخی ظاهر بنا با وجود تغییرات عمیق داخلی؛
توسعه اقتصادی اجتماعی	امکان دادن به ظهور عملی یک مرمت خلاق از طریق تصمیم‌های سیاست‌گذاران و در نتیجه ایجاد یک محیط و فضای معمارانه شهری که جذب‌کننده اجتماعات عظیم مردمی است؛ ایجاد فضاهای خدماتی مناسب برای زنده نمودن و تکاپو بخشیدن به بافت قلعه؛
ابزارها و روش‌های نوین	بهره‌گیری از امکانات جدید در تجهیز خود بنا؛ استفاده از تکنولوژی نود راه‌های دسترسی به تپه و بنای قلعه؛

مدیریت شهری

جدول ۹. باززنده سازی پمپی (مأخذ: همان)

باززنده سازی	روش‌ها
تجهیزات و رفع بحران‌های کالبدی و کاربردی	- ایجاد فضاهای جدید برای مقاصدی چون آمفی تئاتر، کتابخانه در قالب احجام نو؛ - ایجاد و حل دسترسی مناسب برای فعالیت‌های مورد نظر در سایت؛
حفظ یا احیاء هویت کالبدی، فرهنگی اجتماعی	- احترام به فضاهای تاریخی از طریق اشغال فضاهای زیر زمین و نیز حتی الامکان بهره‌گیری از مواد شفاف برای بیانگر بودن هویت‌های گذشته؛ - حفظ اشیاء و پیکره‌های یافته از حفاری در موزه با تمهیدات لازم؛ - حفظ و نشان دادن آثار تاریخی از طریق موزه‌ها، نمایش فیلم؛
توسعه اقتصادی اجتماعی	- تشویق به بازدید از طریق استفاده از اسباب و لوازم مختلف در جهت اطلاع رسانی؛ - دراز مدت کردن پروژه به منظور جذب بیشتر بازدیدکننده به سایت؛ - ایجاد هتل‌ها و فضاهای اقامتی؛
ابزارها و روش‌های نوین	- به کارگیری روش‌های جدید در ایجاد فضاهای جدید (کره‌های زیر زمینی) و همچنین در حفظ و یا نمایش آثار باستان‌شناسی (محفظه‌ها)؛ - متحرک کردن پوسته بر روی فضاهای حفاری؛

جدول ۱۰. باززنده‌سازی یک شهر باستانی، خندق‌های رودس یونان؛ مأخذ: همان.

روش‌ها	باززنده‌سازی
توسعه مجدد محوطه‌های شهر کهن، مهیا شدن محوطه‌های کاربردی توسط ساختمان‌های تاریخی؛ تبدیل کاربری‌های غیر قابل استفاده‌ای چون خندق به کاربری‌های مطلوب زمان مانند فضاهای سرسبز سرباز و سر پوشیده؛	تجهیزات و رفع بحران‌های کالبدی و کاربردی
حفظ میراث تاریخی و فرهنگی و طبیعی جزیره از طریق موزه‌ها و نمایشگاه‌ها توسعه مجدد خندق و باروکه بیانگر میراث آن فرهنگ هستند؛	حفظ یا احیاء هویت کالبدی، فرهنگی اجتماعی
بالا بردن سطح زندگی مردم جزیره با استفاده از مهارت‌های تکنولوژی نو؛	توسعه اقتصادی اجتماعی
افزودن آلات و اسباب نوین مهندسی به پیکرها به ویژه برج‌های قرون وسطایی در مسیرهای طراحی شده؛	ابزارها و روش‌های نوین

جدول ۱۱. باززنده‌سازی یک شهر باستانی، طاق بستان؛ مأخذ: همان.

روش‌ها	باززنده‌سازی
ایجاد ارتباط به فضاهای شهری از طریق باززنده نمودن محورهای باستانی؛ دادن کاربری جدید از طریق طراحی مناسب به بیشه‌ها؛	تجهیزات و رفع بحران‌های کالبدی و کاربردی
حفظ هویت فرهنگی و تاریخی و باززنده نمودن آن‌ها (اجرای جشن‌ها و اعیاد و مسیرهای حرکتی)؛ ایجاد فضاهای جدید جهت موزه؛	حفظ یا احیاء هویت کالبدی، فرهنگی اجتماعی
تشویق به بازدید از طریق استفاده از اسباب و لوازم مختلف در جهت اطلاع رسانی ایجاد فضاهای توریستی (رستوران و کمپینگ و غیره)؛	توسعه اقتصادی اجتماعی
استفاده از تکنولوژی جدید (مثل تله‌کابین) استفاده از مصالح نوین؛ نورپردازی محوطه؛	ابزارها و روش‌های نوین

مدیریت شهری

دو فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۲۶ پاییز و زمستان ۱۳۸۹
No.26 Autumn & Winter

■ ۲۰ ■

فرهنگی (از طریق ایجاد موزه‌ها، نمایش فیلم، بازنمایی بازی‌ها، رویدادهای تاریخی، مراسم و جشن‌های باستانی)، روش باززنده‌سازی^{۲۶} و احیاء از اصول مرمتی به کار گرفته شده است. ممکن است این روش ابتدا با بازآفرینی آغاز و به باززنده‌سازی ختم گردد (پارک آرکئولینک) و یا از همان ابتدا کاربری جدید یابد (کاسل گراند).

۵- اطلاعات ثبت شده در یونسکو

«تخت سلیمان» به عنوان یک از مناظر فرهنگی و تاریخی

نتایج جمع‌بندی‌های حاضر نشان می‌دهد، که یک «مرمت خلاق» در تقابل با نوع «مرمت حفاظتی» آن می‌تواند بسیار معمارانه کاربردهای زمان‌های متفاوت را پیوند دهد و با دخل و تصرف، مجدداً جنبش و تکاپورا به کالبد بی‌جان آن‌ها بازگرداند. با این وجود، پس معنای اعتبار یک موضوع باستانی چه می‌تواند باشد؟ و حد و مرز دخالت در کجاست؟ نمونه‌های مطالعه شده هر یک با شکل و روش‌های متفاوتی به عرصه ظهور رسیده‌اند و جزئیات مرمتی آن‌ها با یکدیگر کاملاً متمایز می‌باشد. اما به طور کلی، در تمام آن‌ها با حفظ هویت تاریخی و

سال ۱۹۷۲، در لیست آثار میراث جهانی ثبت گردیده است. در مطالب درج شده در پرونده این اثر باستانی، علاوه بر مشخصاتی که در زمینه جنبه‌های فرهنگی و تاریخی بدان اشاره شده، معیارها و شاخصه‌های اصلی مناظر فرهنگی که در سایت مورد نظر صدق می‌کنند و دلیل‌گزینه‌ش آن می‌باشند، مشخص گردیده است؛ این معیارها شامل: شاخصه فرهنگی ۱، ۲، ۳، ۴ و ۶ هستند. البته لازم به ذکر است که این منظر شاخصه‌های طبیعی ۱ و ۲ را نیز دارا می‌باشد، ولی بنا به دلایلی مورد توجه واقع نشده‌اند (ICOMOS, 2003).

نتیجه‌گیری و جمع‌بندی

نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که بکارگیری «روش سیستماتیک مدیریتی» با تعریف صحیح هر یک از مراحل آن کمک شایانی در باززنده‌سازی یک اثر تاریخی خواهد نمود. اثر فرهنگی در هر کجای یک سرزمین که باشد نیاز به شناسایی، ثبت و احیاء دارد، زیرا که حفظ آن کمکی در راستای بازنمایی گذشته برای نسل آینده بشری خواهد بود؛ بدین منظور، هر آن چه که موجبات درک تمدن و فرهنگ سابق یک ملت را فراهم آورد، شایسته احیاء و حفاظت است. با توجه به رویکردهای یاد شده در طول این تحقیق می‌توان یک روند منظم باززنده‌سازی را برای مجموعه باستانی تخت سلیمان پیش‌بینی و طرح‌ریزی نمود؛ این روند می‌تواند شامل مراتب: (۱) مطالعات فیزیکی یا عملی و تاریخی، (۲) شناسایی (تعیین هویت) و ثبت، (۳) ارزش‌گذاری اهمیت و تمامیت تاریخی، و (۴) تعیین چگونگی تفسیر، محافظت و مدیریت‌گزینه‌ها و اختیارات موجود، باشد. این اثر به دلیل فاصله‌ای که از مراکز اصلی شهری داشته، در منطقه‌ای دور افتاده در دامنه کوهستان جای گرفته است؛ لذا فراهم نمودن امکانات و دسترسی بازدیدکنندگان به این سایت با مشکل و محدودیت‌های اساسی روبه‌روست؛ به تبع این مسائل، محققان نیز با نوعی کمبود در زمینه مطالعات باستان‌شناسی و تاریخی مواجه می‌باشند. از این رو مطالعات اولیه و کشف شهودی از بافت گذشته این منطقه به منظور احیاء تاریخ گذشته آن بسیار لازم و ضروری است. بر این منوال

می‌توان دستورالعمل زیر را طرح‌ریزی نمود:

پس از مطالعات اولیه و نتیجه‌گیری از تمام این اصول، می‌توان با طرح یک روش مدیریتی صحیح در رأس امور اجرایی، علاوه بر حفظ و نگهداری اثر، هویت از دست رفته آن را نیز بازنمایی نمود. البته تمام امور بایستی با معیارهای گنوانسیون ICOMOS و منشورهای تعیین شده هماهنگ باشند تا صورتی قانونی و منطقی یابند. بهترین روش برای این منظور، مطالعه و استخراج روش‌های مورد نیاز از نمونه‌های مشابه‌ای است که در لیست میراث جهانی به ثبت رسیده و باززنده شده‌اند؛ البته برای رسیدن به ایده اصلی بایستی چندین هدف کلی را مد نظر قرار داد تا برای تأمین آن‌ها طرح‌های اولیه شکل گیرند (این اهداف به نوبه خود وام گرفته از پتانسیل‌ها و محدودیت‌های سایت می‌باشند) که عبارتند از: «اصول طراحی دید و منظر»، «اصول باززنده‌سازی مناظر فرهنگی» و «اصول منظر و اکوتوریسم پایدار»؛ هر یک از این سه اصل خود زیرشاخه‌های متعددی را در بر می‌گیرند که رعایت کردن آن‌ها، ساختار منسجمی به بدنه طراحی آتی می‌بخشد. در کنار این نکات می‌توان از بررسی نمونه‌های موردی، ایده‌های ضمنی را برای طرح‌گزینه‌های پیشنهادی در راستای رسیدن به هر یک از سه هدف با توجه به محدودیت‌های ذکر شده، استخراج نمود.

مطالعات اولیه تخت سلیمان

- (۱) موقعیت منطقه تخت سلیمان
 - موقعیت سیاسی
 - موقعیت جغرافیایی
- (۲) مطالعات تاریخی منطقه تخت سلیمان
 - بررسی کلی تاریخی
 - اولین دوره، جایگاه
 - زندان سلیمان مقدس
 - ادبیات
 - افسانه‌ها
 - اشعار
 - رقص‌ها
 - آیین‌ها و رسوم
 - تخت سلیمان
 - دریاچه
 - مطالعات دوره
 - هخامنشی
- (۴) مطالعه سفرنامه‌ها
 - مطالعه هویت مکان و ساختار سابق آن
 - مطالعه چگونگی معیشت و زندگی مردم
 - استخراج شکل و جایگاه مکان‌های از میان رفته
 - استخراج دلیل پیدایش برخی جایگاه‌ها در راستای احیاء آن
- (۵) مطالعات اجتماعی تخت
 - ویژگی‌های قومی و معیشت ساکنین
 - مشخصات جمعیتی
 - وضعیت حمل و نقل و جاده‌ها
 - خانه‌های روستایی
- (۶) مطالعات
 - ویژگی‌های زمین‌شناسی
 - ویژگی‌های توپوگرافیک و شیب زمین
 - خاک‌شناسی
 - ویژگی‌های اقلیمی
 - ویژگی‌های منابع آبی و هیدرولوژی
 - پوشش گیاهی
- (۷) مطالعات جهان‌گردی و اکوتوریسم پایدار
 - حریم‌های مجموعه تاریخی تخت سلیمان
 - مراکز اقامتی و امکانات رفاهی (شرایط فعلی)
 - نتیجه‌گیری از مطالعات محیطی
 - محدوده‌های مرمتی
 - بررسی طرح آتی پیشنهاد شده برای منطقه
- (۸) مطالعات پتانسیل‌ها و محدودیت‌ها

جدول ۱۲. نتیجه حاصل از برآیند گزینه‌های برگرفته شده از نمونه‌های موردی و محدودیت‌ها و پتانسیل‌های موجود در سایت:

منبع: الماسی فر، ۱۳۸۹.

روش‌ها	باززنده‌سازی
ایجاد فضاهای جدید برای مقاصدی چون آمفی تئاتر، کتابخانه در قالب احجام نو؛ ایجاد و حل دسترسی مناسب برای فعالیت‌های مورد نظر در سایت؛ توسعه مجدد محوطه‌های تاریخی و مهیا شدن محوطه‌های کاربردی توسط ابزار و وسایل ساده جهت باززنده‌سازی تاریخ‌کهن آن (خانه‌ها، فضاهای بازی)؛ دادن مقیاس شهری به موضوع مرمت و پیوستگی آن با شهر از راه کالبد؛ دادن کاربری جدید به فضاهای موجود برای بهبود وضعیت و یا حفظ آن‌ها با کاربری سابق؛ ایجاد دید و منظر زیبا، از طریق طراحی مسیرهای حرکتی و نحوه پوشش گیاهی؛ ایجاد تراس‌های دید و منظر به دلیل پتانسیل تپه‌های اطراف به منظور دید به سایت؛ ایجاد مسیرهای دوچرخه و کالسکه در مکان‌های دارای پتانسیل گردش و دید و منظر زیبا؛ در حفاظت مناظر تاریخی، نگهداری و تعمیر منظم و آگاهانه نقش بسیار مهمی دارند.	تجهیزات و رفع بحران‌های کالبدی و کاربردی
احترام به فضاهای تاریخی از طریق اشغال فضاهای زیر زمین و نیز حتی الامکان بهره‌گیری از مواد شفاف برای بیانگر بودن هویت‌های گذشته؛ باززنده‌سازی با معنای دقیق خود یعنی کاربری جدید بخشیدن به فضاهای تاریخی با حداقل تغییرات را در بر می‌گیرد، (رویکرد پارک‌های کانادایی)، لذا حدالمقدور سعی شود فضای جدیدی در داخل محوطه احداث نشود تا هویت تاریخی حفظ گردد؛ حفظ میراث تاریخی و فرهنگی و طبیعی از طریق موزه‌ها، نمایشگاه‌ها، نمایش فیلم، بازی‌های کامپیوتری، اجرای مراسم کهن؛ دقت در انتخاب مصالح و تناسب مناسب با سایت تاریخی؛ حفظ ساختار فرهنگی و تاریخی ظاهر بنا با وجود تغییرات عمیق داخلی؛ حفظ، احیاء و نگهداری گیاهان بومی و باستانی بر پایه آیین‌ها و مراسم کشاورزی و باززنده‌سازی نمودن کاشت آن‌ها در مناطق دارای پتانسیل (منشور فلورانس)؛ در ارتباط با گیاهان و طرح کاشت، جای‌گزینی باید مشابه منظر اصلی باشد (پی.اچ. چاپلدهود و بنگاه پارک ملی ایالات متحده)؛ بر پایه ماده ۱۷ منشور فلورانس به دلیل نبود نقشه باغ‌های موجود، هر آنچه از مکان آن‌ها از سفرنامه‌ها و کتب تاریخی استخراج می‌شود بازسازی می‌گردد (به فرم چهار باغ‌های کهن بازمانده)؛ مکان‌های بازی بایستی جدا از فضای چهارباغ‌ها باشد، زیرا که در صورت احیاء، این باغ‌ها جزئی از املاک روستاییان به شمار می‌رود؛ باززنده‌سازی مسیرهای تاریخی و درختان کهن در حاشیه آن‌ها (بنگاه پارک ملی ایالات متحده)؛ بر پایه قانون یاد شده در شماره چهارم از قوانین پی.اچ. چاپلدهود، حفاری در سایت تخت سلیمان در بخش‌های شمال غربی و غرب به دلیل از میان رفتن نسبی آثار	حفظ یا احیاء هویت کالبدی، فرهنگی اجتماعی

ایلخانی بایستی ادامه یابد؛ بر پایه قانون شماره پنج در همین رویکرد، بایستی از تزیین زیاد پرهیز شود و هویت تاریخی در معرض تهدید قرار نگیرد؛ الحاقت جدید به سایت برای فعالیت‌های جدید و گردش باید به گونه‌ای ساخته شوند که به طور کامل به هویت تاریخی سایت به ویژه زمین‌های مجاور توجه شود. این در مورد طراحی رستوران یا فضاهای اقامتی صدق می‌کند. لذا برای طراحی آن‌ها می‌توان از فرم خانه‌های روستایی و ساختار خود تخت و زندان بهره جست؛	
تشویق به بازدید از طریق استفاده از اسباب و لوازم مختلف در جهت اطلاع رسانی؛ دراز مدت کردن پروژه حفاری به منظور جذب بیشتر بازدیدکننده به سایت؛ بالا بردن سطح زندگی مردم با استفاده از مهارت‌های تکنولوژی نو؛ ایجاد هتل‌ها و فضاهای اقامتی؛ ایجاد فضاهای خدماتی مناسب برای زنده نمودن و تکاپو بخشیدن به بافت سایت؛ ایجاد خطوط ارتباطی مناسب جهت افزایش مراجعه (دسترسی عمومی نباید حفاظت سایت را به مخاطره اندازد).	توسعه اقتصادی اجتماعی
بکارگیری روش‌های جدید در ایجاد فضاهای جدید (کره‌های زیرزمینی) و همچنین در حفظ و یا نمایش آثار باستان‌شناسی (محفظه‌ها)، طراحی کف و منظر با شیوه‌های جدید و نورپردازی؛ متحرک کردن پوسته بر روی فضاهای حفاری؛ استفاده از تکنولوژی نو در راه‌های دسترسی به تپه و بنای قلعه (تله‌کابین و آسانسورها).	ابزارها و روش‌های نوین

منابع

۱. پارساییان، علی و اعرابی (۱۳۷۷) جهان‌گردی در چشم‌اندازی جامع، چاپ اول سازمان جهانی جهانگردی، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، تهران.
۲. تقوی‌نژاد دیلمی، محمدرضا (۱۳۶۶) معماری، شهرنشینی و شهرسازی ایران در گذر زمان، انتشارات یساولی (فرهنگسرا)، تهران.
۳. سازمان میراث فرهنگی کشور، معاونت حفظ و احیاء، عرصه و حریم حفاظتی مجموعه تاریخی تخت سلیمان، تکاب، آذربایجان غربی و ضوابط قانونی آن.
۴. محمدی، علی (۱۳۶۹) تکاب افشار، انتشارات ایمان، تهران.
۵. مرادی، اصغر محمد و همکاران (۱۳۸۷) دوازده درس مرمت، مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری، وزارت مسکن و شهرسازی، تهران.
۶. ناومان، رودلف (۱۳۸۲) ویرانه‌های تخت سلیمان و زندان سلیمان، ترجمه نجد سمیعی، فرامرز، اداره کل آموزش، انتشارات و تولیدات فرهنگی، تهران.
۷. وکیلی، سیداسمائیل (۱۳۶۲) آذربایجان پیش از تاریخ و پس از آن، انتشارات توس، تهران.
۸. هنینگ فون دراوستن، هانس و ناومان، رودلف (۱۳۸۲) تخت سلیمان، ترجمه نجد سمیعی، فرامرز، اداره کل آموزش، انتشارات و تولیدات فرهنگی، تهران.
۹. یارشاطر، احسان (۱۳۵۷) دانشنامه ایران و اسلام، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، تهران.

10. ICOMOS, (1982) "Historic Gardens, the Florence Charter".
11. Akagawa, N. & Siririsak, T (2008) "Cultural Landscapes in Asia and the Pacific: Implications of the World Heritage Convention", International Journal of Heritage Studies, Vol. 14, No. 2, p176-191. As of September 2006, World Heritage List, UNESCO World Heritage [accessed 20 November 2006], available from <http://whc.unesco.org>
12. Australia ICOMOS. A. (1995) Report of the Asia- Pacific Workshop on Associative Cultural Landscape April, Sydney: Australia ICOMOS.
13. Charles A. Birnbaum, (1999) "Protecting Cultural landscapes", National park service, USA.
14. Childhood, P.H. (1990) "Some Principles for the Conservation of Historic Landscapes", University of York, UK.
15. Cleere, H. 'The Evaluation of Authenticity in the Context of the World Heritage Convention'. In Nara Conference on Authenticity in Relation to the World Heritage Convention, Nara, Japan, 1-6 November 1994 Proceedings. Paris: UNESCO World Heritage Centre, 1995.
16. Council of Europe, European Landscape Convention, Article 1-Definitions.
17. 'Cultural Landscape in the World Heritage List: Understanding on the Gap and Categorization'. City & Time 2, no.3 (2007): 11-20.
18. Environment Canada, (1990) Canadian Park Service, Ottawa.
19. Fowler, P. (2001), 'Cultural Landscape: Great Concept, Pity about the Phrase'. In The Cultural Landscape: Planning for Sustainable Partnership between People and Place. London: Icomos-uk, 64-69.
20. Fowler, (1992-2002) "World Heritage Cultural Landscape", 27.
21. ICOMOS, (1982) "historic gardens. The Florence Charter".
22. International Council on Monuments and Sites(ICOMOS), (2003), "EVALUATIONS OF CULTURAL PROPERTIES", 27th ordinary session, UNESCO Headquarters, Paris.
23. Motonaga, M. (2003) Conservation of Cultural Landscapes in Asia and the Pacific Region'. In World Heritage Papers 7: Cultural Landscapes: The Challenges of Conservation. Paris: UNESCO World Heritage Centre.
24. Richard Engelhard, Review of the Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention: Comparative Analysis between Old and the Revised Versions , material in the Training Workshop on World Heritage Management: A Values- based Approach, 18-21 April 2005, Hiroshima, Japan, United Nations Institute for Training and Research, Hiroshima Office for Asia and the Pacific (UNITARHOAP).
25. Sauer, C. O. 'The Morphology of Landscape', 1925. In Land and Life: A Selection from the Writings of C.O.Sauer, edited by J. Leighley. Reprinted by University of California Press, Berkeley, 1963: 315-50. 343.
26. Seoul Metropolitan Government [accessed 2 September 2006], <http://english.seoul.go.kr/Cheonggye/>
27. Siririsak, T. and N. Akagawa. (2005), 'Concept of Cultural Landscape Conservation in Thailand'. In Cities for People: The 8th International Asian Planning Schools Association Congress 2005 Proceedings, School of Housing, Building and Planning, Universiti Sains Malaysia, and 11-14 September 2005. Panang: University Saints Malaysia.
28. Taylor, K. and K. Altenburg. (2006), 'Cultural Landscapes in Asia- Pacific: Potential for Filling World Heritage Gaps'. International Journal of Heritage Studies 12, no. 3,p 267-82.
29. The American Heritage Dictionary of the English Language , 4th ed. [accessed 20 August 2005], available from <http://dictionary.reference.com/search?r=2&q=landscape>
30. Tishler, W.H. (1982), 'Historic Landscapes: An International Preservation Perspective'. Landscape Planning: 991-103.
31. Tokyo Metropolitan Government [accessed 2 September 2006], <http://www.Metro.Tokyo.Jp/ENGLISH/TOPICS/2006ftg3n200.htm>
32. UNESCO World Heritage Centre, (1997), para. 39 of the 'Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention', UNESCO World Heritage Centre [accessed 31 August 2006], available from

- <http://whc.unesco.org/en/culturallandscape/>
33. Urban Redevelopment Authority (URA), 'Marina Bay Redevelopment Project' [accessed 2 September 2006], available from <http://www.ura.gov.sg>
34. US National Park Service, Protecting Cultural Landscapes: Planning, Treatment and Management of Historic Landscapes [accessed 17 April 2007], available from <http://www.cr.nps.gov/hps/tps/briefs/brief36.htm>
- International Journal of Heritage Studies 189
35. United States Department of Interior, (1992), "Guidelines for the Treatment of Historic Landscape".
36. UNESCO World Heritage Centre. Report of the Expert Meeting on European Cultural Landscapes of Outstanding Universal. Document Provided in the Twentieth Session, Ref. no. WHC 96/CONF.202/INF.10. Paris: UNESCO World Heritage Centre, 1996.
37. 'World Heritage Cultural Landscape, 1992-2002: A Review and Prospect'. In World Heritage Papers 7: Cultural Landscapes: The Challenges of Conservation. Paris: UNESCO World Heritage Centre, 2003.

مدیریت شهری

دو فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۲۶ پاییز و زمستان ۱۳۸۹
No.26 Autumn & Winter